

สถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในเขตเมือง กรุงเทพมหานคร

Suteekarn Chaiyalap

ภาควิชาการพยาบาลจิตเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อสำรวจสถานการณ์ปัญหาซึมเศร้าของผู้สูงอายุในเขตเมือง กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในเขตเมือง กรุงเทพมหานคร

รูปแบบการศึกษา: เป็นการวิจัยแบบผสม

กลุ่มตัวอย่าง: เป็นผู้สูงอายุไทยที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่อาศัยในชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร 6 เดือนขึ้นไป

วิธีการศึกษา: สุ่มตัวอย่างการศึกษาแบบแบ่งกลุ่ม (multi-stage cluster random sampling) จากพื้นที่กรุงเทพมหานคร 6 โซนๆ ละ 4 เขต โดยกระจายทุกพื้นที่ คัดเลือกตัวแทนจำนวน 1 ชุมชน/1 เขต จำนวน 24 ชุมชนๆ ละ 17-18 คน กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสำรวจมีจำนวนทั้งสิ้น 420 คนตามการคำนวณโดยใช้สูตรยามานะ เครื่องมือวิจัยในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล และแบบประเมินภาวะซึมเศร้า(2Q-9Q-8Q) ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และคำถามปลายเปิดแบบกึ่งโครงสร้าง (semistructured questions) ประกอบด้วย เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก เครื่องมือรวบรวมข้อมูลผ่านการทดลองใช้ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย Mean, SD., Chi-square

ผลลัพธ์ที่วัดได้: จากการประเมินด้วยแบบวัด 2Q หากตอบว่ามีอาการในข้อใดข้อหนึ่งแสดงว่ามีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคซึมเศร้าพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่เสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้ามีจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9 ส่วนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ไม่เป็นกลุ่มเสี่ยง มีร้อยละ 73.1 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เสี่ยงได้รับการประเมินโรคซึมเศร้าด้วยแบบวัด 9Q พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความเสี่ยงดังกล่าวไม่มีอาการซึมเศร้ามีอาการซึมเศราระดับน้อย ปานกลาง และรุนแรงคิดเป็นร้อยละ 47.8, 39.8, 7.1 และ 5.3 ตามลำดับ โดยมีอาการดังต่อไปนี้เกิดขึ้นเป็นบางวัน คือ เบื่อ ไม่สนใจอยากทำอะไรและไม่สบายใจ รู้สึกซึมเศร้าท้อแท้ มีอาการหลับยากหรือหลับตื่นๆหรือหลับมากไป เหนื่อยง่ายหรือไม่ค่อยมีแรง เบื่ออาหารหรือกินมากเกินไปคิดเป็นร้อยละ 63.6, 52.5, 42.4, 40.7 และ 44.9 ตามลำดับ ปัจจัยด้านภาวะสุขภาพ สภาพการทำงาน สภาพการใช้ชีวิต และการมีผู้ดูแลหลักของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงการเกิดภาวะซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการสัมภาษณ์ระดับลึก และสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่าบทบาทของภาครัฐ หน่วยงานต่างๆ และกรุงเทพมหานครควรประสานความร่วมมือในการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ

สรุป: สถานการณ์ปัญหาซึมเศร้าของผู้สูงอายุในเขตเมืองมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามโครงสร้างประชากรไทย การส่งเสริมป้องกันโดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงมีความจำเป็น ผู้สูงอายุจัดเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้ากลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น บทบาทของภาครัฐ หน่วยงานต่างๆ และกรุงเทพมหานครควรประสานความร่วมมือในการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ จัดระบบบริการให้ผู้สูงอายุเข้าถึงได้ง่ายและปลูกฝังวัฒนธรรมการดูแลผู้สูงอายุในเขตเมืองโดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ตามลำพังและมีปัญหาสุขภาพ